

POSUDEK
oponenta diplomové práce

Jméno studenta: **Magda Chmelová**
Název diplomové práce: **Duchovní cesty sufismu ší'itským islámem**
Rok: **2013**
Oponent: **Doc. PhDr. Zdeněk Vojtíšek, Th. D.**

Studentka Magda Chmelová předložila práci, z jejíhož obsahu i rozsahu je možné usuzovat na její dlouhodobý zájem o ší'itský islám, sufismus a perskou poetickou literaturu. Při studiu těchto témat se seznámila se značným objemem odborné i krásné literatury a patrně pronikla nejméně k základům perštiny a arabštiny. Její text obsahuje rejstřík i slovníček, což považuji za velmi užitečné. Zdá se mi jako nepochybné, že tématu dobře rozumí a že jím osobně zaujata, možná i včetně získání určité inspirace pro vlastní duchovní život. Na textu, který předložila jako diplomovou práci, toho tedy velmi mnoho oceňuji a mám radost, že její zájem se do této hloubky vyvinul při studiu na Evangelické teologické fakultě UK. Velký, a dokonce zásadní problém ovšem vidím v tom, že její text nemá charakter diplomové práce. Z toho vyplývají mé pochybnosti, zda může být jako závěrečná práce jejího magisterského studia vůbec obhájen.

Studentka se dopustila zásadního omylu v žánru textu, který předložila. Až na několik pasáží, které by kritéria odborné práce mohly splňovat, je její text v žánru eseje. Uměl bych si ho představit např. na blogu nebo jeho části v některém traktátu o duchovním životě nebo v náboženském časopise. Autorka se čtenáře snaží poučit a přesvědčit, oslovuje ho, působí na jeho emoce a dalšími způsoby se pokouší ho vtáhnout do duchovního bohatství ší'itského sufismu, které patrně sama okusila. Je příznačné, že samotný název práce má v sobě výraz „cesty“. Nejedná se ale o nezaujatý, akademický popis přesně vymezených „cest“ (což by byla přijatelná metafora i v akademickém prostředí), ale o přímo o osobní uvedení na tyto cesty. Autorka patrně předpokládá, že čtenář bude zaujat a obohacen jejím tématem podobně, jako je asi ona. Podle mého názoru se jí to velmi dobře daří: z jejího textu přímo „vyzařuje energie“, která strhává a inspiruje. Podstatnou chybou ale je to, že tento text má být diplomovou prací, již má vrcholit studentčina pětiletá akademická příprava.

Soudím, že dobrou ilustrací doposud řečeného jsou studentčina slova z počátku její poslední kapitoly (v níž v diplomových pracích bývá uveden výtěžek autorova odborného bádání): „*Toto je závěr naší cesty islámským sufismem, pro někoho možná pouze odraz k cestám dalším. Možná na konci naší cesty dojdeme ke zjištění, že jediné, o čem nelze mluvit, je vlastně podstatou sufismu. Každý, kdo se dostane před Boží tvář, zůstává v úžasu a v oné posvátné bázni zcela němý. - Jediná rada na této cestě je pamatovat na Boha a sloužit jiným. Cokoli, co jsme na své cestě pochopili, kam jsme se dostali, nakonec nebude ničím. Bude tu jen Bůh.*“ (str. 100)

Text bych charakterizoval jedním slovem: je živelný. Studentka sice formuluje šest cílů své práce (na str. 7 v neúplných větách, které jsou spíše jakýmsi proklamací), ale splnění těchto cílů není možné doložit a studentka sama se o to nijak nepokouší. Nad metodami, které by vedly k těmto cílům, se vůbec nezamýšlí. Také struktura práce je „živelná“: studentka nesděljuje důvod, proč postupuje právě svým způsobem a proč dokládá to, co chce říci, právě tím a nikoli něčím jiným. Její výběr intuitivně chápu a nemám proti němu mnoho námitek, ale chybí mi uvážlivá zdůvodnění jejího postupu tak, jak to odborná práce vyžaduje. Studentčin text je ovšem často tvořen pouze volným proudem myšlenek, jímž je možné nechat se unést, ale který je těžko možné sledovat „ze břehu“ tak, jak to vyžaduje religionistický přístup. Metodologickou rozvahu suplují pouze slova „nemohu vynechat“ (str. 8, 55 a snad i jinde), což je samozřejmě nedostatečné. Živelnost se podle mého názoru projevuje také v rozsahu.

Nemám nic proti delším diplomovým pracím a nevidilo by mi, že text studentky Chmelové přesahuje doporučený rozsah odhadem dvojnásobně, kdyby tato nadměrnost měla svůj dobrý důvod. Studentka ale často odbíhá k tomu, co ji patrně zaujalo nebo co by ráda uplatnila (např. podrobné okolnosti Hosejnovy smrti nebo metrika Háfizových dvojverší a mnoho jiného), ale co nemá mnoho společného ani s jedním z oněch šesti deklarovaných cílů.

Vlastní obsah práce považují také za velmi problematický. Celé dlouhé pasáže jsou pouhým převyprávěním toho, co studentka přečetla. (Odkazy na zdroje těchto pasáží jsou navíc také často podivné, jak je napsáno níže). Příkladem mohou být první čtyři odstavce podkapitoly „Súfijské důrazy“ (str. 52). Po těchto odstavcích, které nejsou nijak uvedeny a jejichž přítomnost není nijak vysvětlena, teprve přichází studentčina reflexe odborné diskuse o původním významu a etymologii pojmu „súfi“ (již na str. 53). Autorka nerozlišuje, co o sobě říkají súfijové a jaký je vnější, religionistický pohled (viz např. pasáž uvozená větou „Můžeme říci, že súfismus nelze studovat...“ na str. 16 uprostřed). Ostatně, občasně exkursy k ryze religionistickým tématům vyznívají nepoučeně až naivně, např. tvrzení, že „základní charakteristikou náboženství je víra“ (str. 14), nebo několikrát přítomné přirovnání vrcholných náboženských zážitků súfijů k nirváně nebo k poznání, že átman je brahma (str. 17 nebo 43). Důležité badatelské otázky se vůbec neřeší. Mám na mysli například otázku, zda Rúmiho, který juridikčně (a podle mého názoru i teologicky, ale v tom bych jako ne-islamolog jistě nechal přesvědčit) patřil k sunnitské větvi islámu, je možné skutečně řadit do „spirituálního ší'ismu“ a zda je skutečně oprávněná autorčina teze (nadhozená už na 8. straně a příležitostně opakovaná), že všichni súfijští básníci jsou v určitém smyslu ší'ity. Pasáž o vztahu sunnitů, ší'itů a súfijů na str. 48-49 přesvědčivě nevyznívá.

Bohužel ani formální stránka diplomové práce není dobrá. Dlouhé pasáže postrádají odkazy na zdroje, popř. se nějaký odkaz občas vyskytne, ale není jasné, k jaké a jak dlouhé části se vztahuje (např. na str. 19-20 nebo ještě spíše u převyprávění Khúrásáního ve 4. kapitole). Autorce není jasné, jak odkazovat ke zdrojům, které cituje někdo jiný: např. odkaz na slova Prorokova na str. 31 vede k Halmovi (pozn. 74), ale nikoli ke zdroji, z něhož Halm čerpá. Podobná chyba se opakuje mnohokrát. Ke koránským veršům autorka zase odkazuje pravidelně dvakrát – jednou v textu a znovu pod čarou. V odkazech často chybí stránková číslice, příp. je uvedena chybně. Takových neobratností, opomenutí a nedomyšleností by bylo možno nalézt mnoho. Klíčová jména a pojmy se vyskytují v mnoha variantách, např. Muhammad, Muhammed i Mohammad (str. 34, 77, resp. 8 a na mnoha dalších místech) kromě dalších variant vzniklých pravděpodobně překlepem; podobně Mu'awija, Mu'áwija i Mu'ávija (kolem str. 29). Dokonce i klíčové substantivum „súfi“ je někdy nesklonné, někdy upravené do některého z tvarů slova „súfijec“. Výraz „súfi“ je dokonce použit i jako nesklonné adjektivum (např. „súfi řády“ na str. 51), jindy ovšem má adjektivum tvar „súfijský“ či „súfijský“.

Také autorčino používání mateřského jazyka je na nízké úrovni. Některým větám není možné rozumět (např. druhé větě v předposledním odstavci na str. 34), za téměř zoufalý bych v tomto smyslu označil Úvod. V něm se navíc objevují celé odstavce použité v textu jinde (např. na str. 8 jsou odstavce téměř identické s pasážemi na str. 77 nebo 103). Autorčin jazyk je místy sympaticky květnatý a připomíná dikci Koránu; často ovšem tuto květnatost autorka sama nezvládá. Poněkud kuriózní je používání přechodníků – většinou ovšem v nesprávném tvaru. Samostatnou kapitolou by mohla být interpunkce. Čárky chybějí nebo jsou na nesprávných místech patrně až ve stovkách případů (např. jen v pasáži, kterou cituji v úvodu tohoto posudku, chyběly čtyři čárky). S tečkami na konci vět se studentka také příliš neobtěžuje.

Za závěr znovu vyjadřuji svůj obdiv k hloubce zájmu studentky Magdy Chmelové, k množství zpracované literatury, jejím jazykovým schopnostem apod. Opakuji ale také svůj názor, že její text není možné považovat za odborný tak, jak se u diplomové práce předpokládá. Podle mého mínění až teprve komise na základě studentčiny obhajoby a na základě vlastního úsudku může rozhodnout, zda odmění zaujetí a nasazení diplomantky tím, že před-

ložený text uzná jako diplomovou práci. Musím přiznat, že moje hodnocení je blíže tomu, aby tento text jako diplomová práce uznán nebyl, a aby tedy byl hodnocen jako nedostatečný (F). Nikoli jako trest pro studentku za to, co udělala nesprávně nebo co opomněla udělat, ale jako příležitost, aby skutečně zhodnotila to všechno, co do práce vložila, v kvalitním výstupu na úrovni, která by její akademické studium důstojně završila.

Zdeněk Vojtíšek